

BALIK ve BALIKCILIK

İÇİNDEKİLER

Türkiye Sularında Rastlanan Yeni Balık Nevileri		Balık Muhafazasında Aeronize B1 Kullanılması	12
Hakkında	1	Eski Devirlerin Oseanografi Araştırmaları	17
Dünya Balıkçılık Âlemi	3	Bafa Gölü	18
Et ve Balık Kurumundan Fotoğraflı Haberler	5	Çiroz Dalyancılığına Dair	23
Aradığımız Dalyanı	8	İngilizce Balık ve Balıkçılık	24

KASIM 1957

CHİTİ V. SAYI 11

ET ve BALIK KURUMU UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

ET ve BALIK KURUMU

Ekrem C. Barlas

Umum Müdür

Bu sayıdaki yazı işlerini fiilen idare eden: **Rıdvan Tezel**

Kapak resmimiz, biolog İ. ARTÜZ idaresinde, Edremit Körfezinde avlanmış bir balığı tesbit etmektedir. Memleket sularında ilk defa avlanmış olan bu balığın Türkçe ismi yoktur. Bu balık hakkında ilmi bilgiyi sayfa 1 de bulacaksınız.

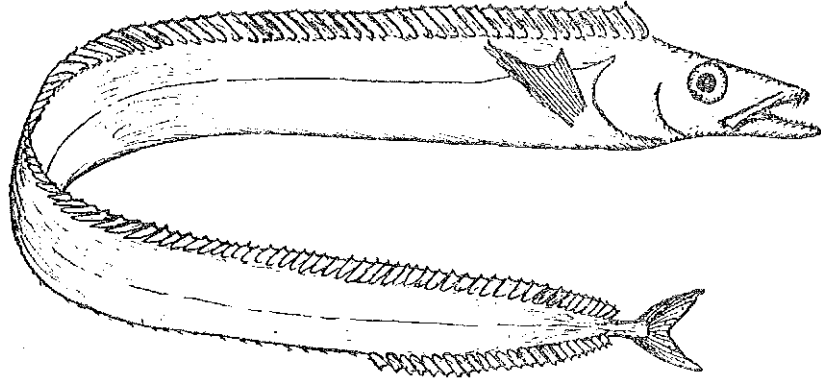
Fotoğraf: RIDVAN TEZEL

Abone şartları:

Yıllık abone bedeli 6 Türk Lirasıdır. Et ve Balık Kurumu İstanbul Şubesi Müdürlüğü, Yeni Valde Han, Kat 5 adresine posta havalesiyle gönderilmelidir.

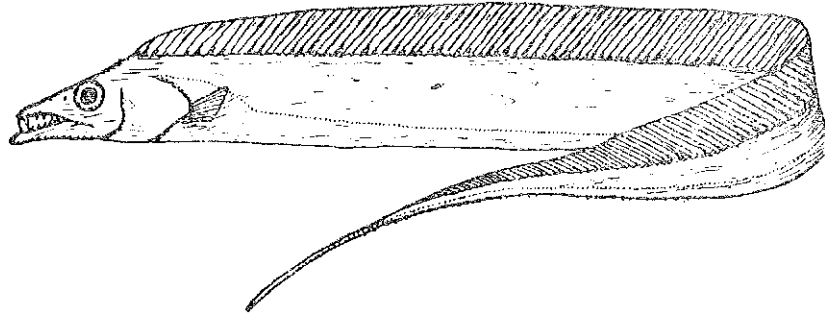
Neşredilmek üzere gönderilen yazılar, muvafık görüldüğü takdirde yayımlanır. Neşredilmiyen yazılar iade edilmez.

BALIK ve BALIKÇILIK: Yeni Valde Han. Kat 5, Yeni Postane karşısı,
İstanbul. Tel.: 22 42 36

Şekil 1 - *Lepidopus caudatus* (EUPHRASEN)
(sinonimi yoktur)

Dorsal aşağı yukarı 100 (105), Anal 25 (19). Bant şeklinde, yassı ve uzun vücutlu, boy 2 metreye kadar (125) sm. Vücut derinliği (solungaç kapağının arka ucundan geçen dik hat) takriben vücut uzunluğunun 1/15'i kadar (8.5 sm.) yırtıcı balık karakterinde, sivri ve uzun dişlerle mücehhez ağız, gözler çok iri. (Şekil-1). Edremit körfezinde avlanmıştır.

Şekil 2 - *Trichiurus lepturus* LINN
(*Trichiurus haumela* FORSK)
(kıl kuyruk balığı)

Dorsal aşağı yukarı 130, Anal sayılamıyacak şekilde ince iğnecikler halinde. Kaudal yok, vücut ince bir kıl halinde nihayet bulur. Band şeklinde bir vücut; gümüş renginde; boy 165 sm. ye kadar; sıcak sular ve ekseriyetle estuarinlerde rastlanır. Yırtıcı karakterde sivri ve uzun diş-

Not: (Parantez içindeki rakamlar bulunmuş olan ve Balıkçılık Araştırma Merkezinde muhafaza edilen ferde aittir).

lerle mücehhez ağız teşekkülâtı, gözler iri (Şekil-2). İskenderun ve havasinde avlanmıştır.

Literatür:

ARTÜZ M. İ.

Türkiye sularında avlanan yeni bir balık nev'i (*Trichiurus lepturus*) hakkında. Balık ve Balıkçılık mecmuası, cilt V, sayı 3, yıl 1957, sayfa 21.

SMİTH J. L. B.

The sea fishes of Southern Africa central news agency LTD south Africa 1950, sayfa 312-313.

E. NİNNİ

Lepidopus caudatus (Euphrasen 1778) cons. perm. Int. Pour l'exp. de la Mer faune ichthyologique de L'atlantique Nord.

Dünya Balıkçılık Âlemi

Memlekette:

* Şubat-Mart 1958'de Balıkçılık Araştırma Merkezinde, bir Konserveçilik Eğitim Kursu açılması düşünülmektedir. Bu maksatla Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı tarafından memleketime gönderilmiş bulunan uzman R. VESTERHUS, hazırlıklara başlamış bulunmaktadır. Bu eğitim kursu, konserve sanayiinin bütün şubelerine mensup şahıslara açık bulundurulacak, isteyenler iştirak edebileceklerdir. Kursu yapılacak yardımlar Et ve Balık Kurumu ve F.A.O. tarafından sağlanacaktır.

* F.A.O. uzmanlarından Dr. H. EINARSSON ve mesai arkadaşı biyolog NECLÂ GÖRTÜRK tarafından Marmarada bir plânkton tetkik gezisi yapılmış ve ilk defa olmak üzere bir plânkton endikatörü (Plancton - Recorder) kullanılmıştır. Bu âletin iyi netice vermesi üzerine, aynı âletin Karadeniz ve Marmara posta gemilerine de takılması düşünülmektedir.

* Bugünlerde, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım teşkilâtı uzmanlarından Dr. H. EINARSSON idaresinde, Marmaraya bir tetkik seyahati daha yapılacak, 1958 sonunda açılacak olan trawl sahalarının hırlayıcı malûmatı toplanacaktır.

* Geçen sayımızda Norveç'ten satın alındığını haber vermiş olduğumuz 766 gros tonluk «Kar» frigorifik nakliye gemimiz 26 Ekim 1957 Cumartesi günü limanımıza gelmiştir. En mükemmel seyir âlet ve cihazlarıyla ve bu arada radar, cayro pusla, elektronik iskandil, telsiz kerteriz

ve radyo-telefonla mücehhez olan gemi tam mânasıyla modern bir frigorifik gemidir. Diğer taraftan başka bir hususiyeti de personele tahsis edilen yaşama mahallerinin son derece konforlu tesisat ve tertibatı haiz olusudur.

6 adet ve cem'an yekûn 12000 bin metre küplük hacim toplayan ambarlarında suhunet -23° C'a kadar düşürülebilmekte, her ambarın muhtelif noktalarındaki suhunet kaptan köşkünden ve frigorifik kompresör dairesinden her an takip edilebilmektedir.

En asrî şartlar altında meyva ve sebze nakliyatında rutubet ve karbon dioksit kontrolünün mühim bir rol oynadığı nazarı itibara alınarak gemide bu iki müessiri kontrol edecek cihazlar bulunmakta, yük için zararlı bir hadde ulaşması halinde alâkalıları bir tablo vasıtasıyla ikaz edecek tertibatı sayesinde lüzumlu tedbirlerin alınmasını sağlayabilecektir.

«Kar» gümrük formalitelerinin ikmalini müteakıp hizmete girerek dommuş, taze balık, meyva ve sebze nakliyatı için hizmete girecektir.

ET VE BALIK KURUMU ÜZÜM İHRACATINA BAŞLADI

Birkaç seneden beri Et ve Balık Kurumu tarafından muvaffakiyetle tatbik edilmekte olan üzüm ihracatına bu sene de daha çok geniş ölçüde başlanmış bulunmaktadır. İhracat programının tatbikine İstanbul'dan Almanya ve Avusturyaya vagonlarla, İngiltereye ise Gemlikten vapurlarla sevk suretiyle bilfiil başlanılmış bulunmaktadır.

31.10.1957 tarihine kadar Gemlikten Londraya hususî tesisatlı «Rhodos» ve «Lemnos» gemileriyle 400 ton ve Sirkeçiden Almanya ve Avusturyaya ise 65 vagona takriben 650 ton sevkedilmiş bulunmaktadır. Kurum, Kasım ayı içinde Gemlikten 4 gemi ile daha 1000 ton ve Sirkeçiden 150 vagonla 1500 ton sevkederek 3500 tonluk bir ihracata ulaşmağı ümit etmektedir.

* Geçen sayımızda bir tetkik seyahatine çıktığını bildirmiş olduğumuz Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü Direktörü Prof. Dr. RECAİ ER-MİN, memleketimize avdet etmiş bulunmaktadır.

Oldukça yüklü bir ziyaret programını muvaffakiyetle tatbik eden ilim adamımız, evvelâ Fransadaki Banyus-sur Mer'de bulunan Paris Sorbonne Üniversitesi deniz lâboratuvarını ziyaret etmiştir. Mezkûr Enstitü direktörü Prof. PETIT ile, Barselon Üniversitesi Deniz Araştırmalar Lâboratuvarında tertiplenen ökoloji problemlerine sair symposium'a iştirak etmiş, buradan Marsilya Üniversitesi Fen Fakültesine bağlı Endoume Enstitüsünde tetkiklerde bulunmak üzere, tekrar Fransaya geçmiştir. Bilâhare, Pariste Deniz Balıkçılığı Teknik ve İlmî Araştırma Enstitüsünü ziyaret ederek bir Devlet Enstitüsünün ne şekilde çalıştığını incelemiştir.

Nihayet Norveçe geçen Dr. R. ERMİN, Deniz Araştırmaları Beynel-mil Komisyununun 48'inci toplantısına Türkiyeden müşahit olarak iştirak etmiş Kongrenin muhtelif komisyonlarına katılarak, Türkiyedeki balıkçılık tetkikleri hakkında, komisyon üyelerine gerekli izahatı vermiştir. Norveçteki ikameti esnasında Bergen Üniversitesi Deniz Lâboratuvarı ve Balıkçılık Vekâleti Vitamin, Mikrobiyoloji ve Balıkçılık Enstitülerini ziyaret eden Dr. ERMİN, avdette Kiel ve Kopenhagdaki mümasil enstitü ve lâboratuvarları da ziyaret etmiştir.

* Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü uzmanları tarafından ilk defa olmak üzere kolyosların markyalanmasına bağlandığı, Çanakkaleden haber alınmıştır.

Et ve Balık Kurumundan Fotoğrafla Haberler

Et ve Balık Kurumu, bu sene Avrupa Umumi Acentası Mr. J. HASENSEN'un ifadesiyle, Avrupa pazarlarını fethetmek gayesiyle, İzmit menşeli Müşkülle üzümünün ihracı işinde, mühim bir hamleyle geçmiş bulunuyor. Gerçekten 1955'te 100 ton, 1956'da 1000 ton yaş üzüm sevkini müteakip 1957'de 4000 ton sevki için tertibat alınmış ve bu sevkiyatın 200 tonluk ilk partisi muvaffakiyetle yapılmış bulunmaktadır.

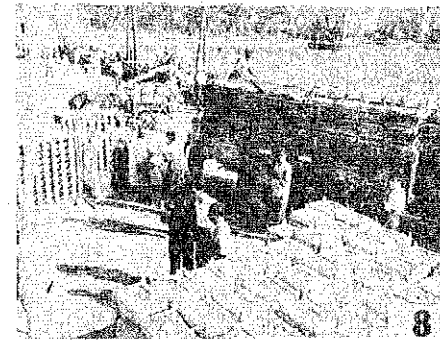
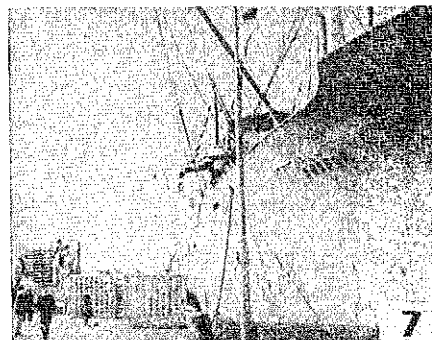
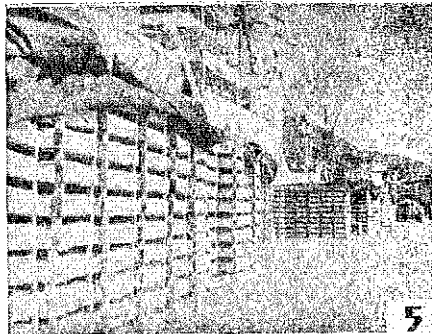
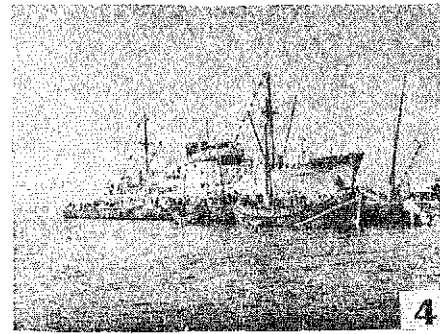
Her sene olduğu gibi bu sene de bağları görmek üzere memleketimize gelen Mr. HASENSEN, bu seneki mahsulün, Avrupalının istediği evsafa yani seyrek salımlı ve beyzî taneli olduğunu görerek memnuniyetini izhar etmiş, günde seksen ton kesim yapan ve bu miktarı Avrupaya sevke müheyya bir hale getiren çalışan İzmitlileri de tebrik etmiştir.

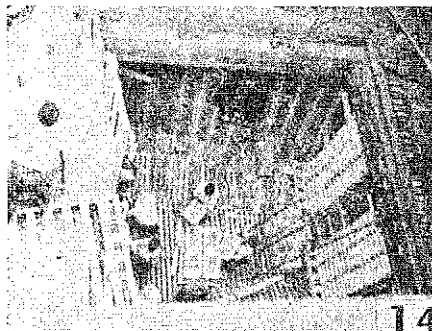
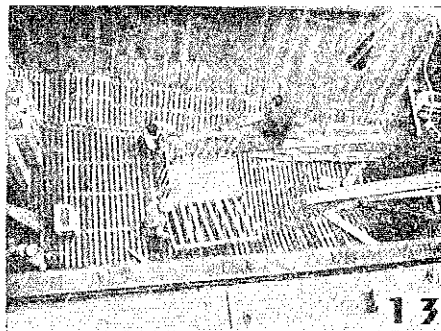
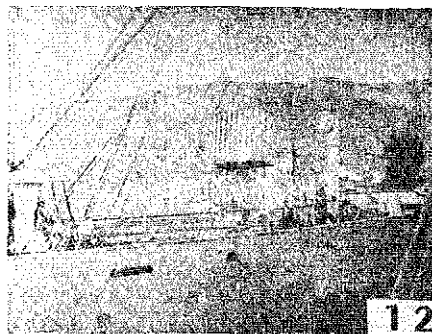
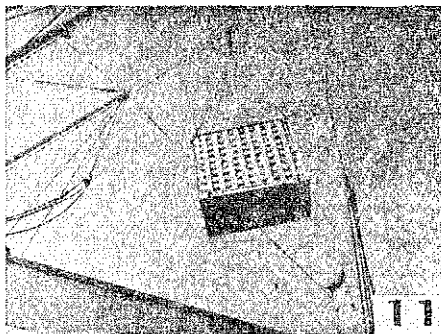
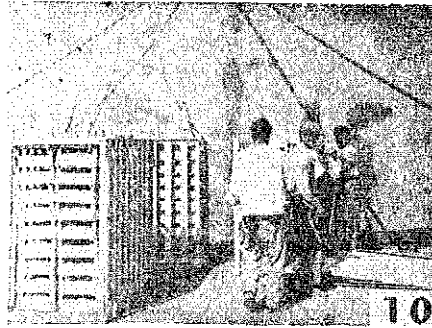
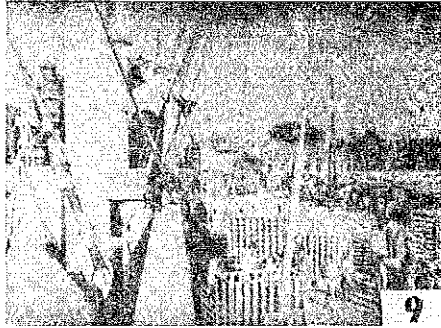
İlk defa olarak Danimarka bandıralı RODOS şilcisiyle yapılan sevkiyatı diğer gemiler takibedecek, mesut bir tesadüf eseri hizmete girmiş bulunan Gemlik iskelesi, bu sevkiyatı kolaylaştırmış olacaktır.

Fotoğraflar bu seneki üzüm sevkiyatından intibaları tesbit etmektedir:

Şekil 1 - Bağlardaki kesim faaliyeti, Şekil 2 - Kurumun İstanbul Şubesi Müdürü FAİZ POROY (Önde sağda), Avrupa Umumi Acentamız Mr. HASENSEN (Önde solda), sevkedilmek üzere hazırlanmış sandıkları tetkik ediyorlar, Şekil 3 - Bağlarda köylülerle bir arada, Şekil 4 - Henüz hizmete girmiş bulunan Gemlik iskelesine yanaşmış bulunan gemi, 200 ton Müşkülle üzümü yüklerken, Şekil 5 - İskeleye sıralanmış bulunan 20.000 sandıktan bir görünüş, Şekil 6 - Binbir itina ile yetiştirilmiş ve sandıklara yerleştirilmiş bulunan Müşkülle üzümlerinden bir görünüş, Şekil 7, 8, 9, 10, 11, 12 - Yükleme faaliyetinden muhtelif intibalar, Şekil 13, 14, 15 - Sandıkların geminin frigorifik tesisatı ambarlarına yerleştirilmesi.

Fotoğraflar: Rıdvan Tezel
(Lütfen sayfa 6-7'ye bakınız).

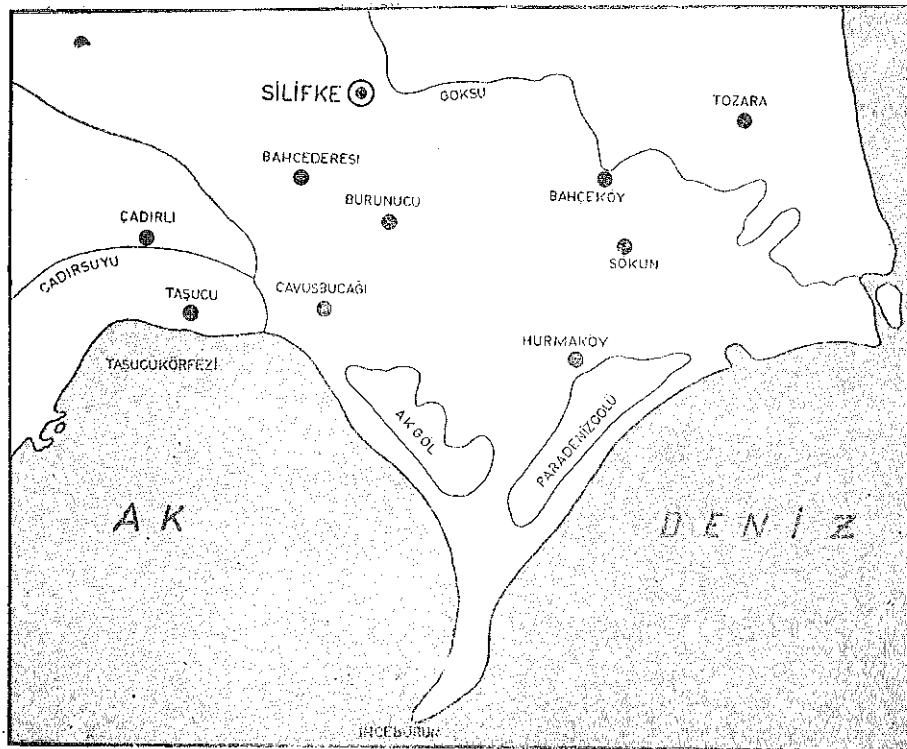

Paradeniz Dalyanı

Dr. ÜLKER NALBANDOĞLU

Akdeniz sularının yuvarlıya yuvarlıya, döve döve yıkadığı İçel vilâyetinin geniş kumsal sahillerinin batısında, yüksek Toros dağlarının soğuk, berrak sularını, uzun vâdilerden ve eski Romalılardan beri gelip geçen çeşitli medeniyet eserleri ile dolu Silifke'nin içinden geçirerek Akdenize boşaltan Göksu nehri bulunmaktadır. Göksu nehri bugün irili ufaklı bir çok göllerle süslenmiş, hemen hemen dörtgen şeklindeki deltasının batısında olan eski yatağını terkederek Akdenizin derinliklerine doğru ilerlemekte olan güney köşesinden denize dökülmektedir (Harita 1).

Harita 1 — Paradeniz gölü ve havalisi

Bilhassa suların fazlalastığı kış ve ilkbahar aylarında, bugün nehrin batısında kalan delta üzerinde mevcut Akgöl, Paradeniz gölü, Turna gölü, Kuyu gölü, Koca göl, Paşa gölü... gibi göller görülmektedir. Bunlardan bilhassa ufak ve nisbeten sığ olanları, esasen sıcak olan iklimin kuraklığı karşısında daha yazın ilk aylarından itibaren kurumakta, Akgöl ve Paradeniz gibi büyük ve biraz daha derince olan göllerin de suları deniz seviyesinden 70 sm. aşağı düşünciye kadar azalmaktadır. Yağış fazla olduğu senelerde de bu düzgün ve geniş delta üzerindeki iri ufaklı bütün göller hemen hemen birleşerek uzun zaman yekpare bir manzara arzederler. İşte bu sebepten dolayıdır ki, deniz gibi mânasına gelen Parayalu - Paradeniz ismi verilmiştir. Gene böyle suların yüksek olduğu senelerde, sıcak yaz aylarının başlamasıyla, fazla tebahhuratla su kaybından dolayı hiç olmazsa uzun zaman mevcudiyetlerini muhafaza etmekte olan yukarıda zikredilen göller parça parça birbirlerinden ayrılmaya başladıklarından mahallî olarak Pre Pre deniz adı da verilmektedir.

Böylece yağmurlar dolayısıyla suların yükselmiye başladığı sonbahar aylarından itibaren denizin de met devrine isabet eden zamanlarda, esasen dar ve alçak bir kum seddi ile ayrılmış olan göller yer yer denizle ve zaman zaman hemen yanından akan Göksu nehri ile irtibat temin eder. Bu zamanda bilhassa sığ sahillerde dolaşan memleketimizin oldukça kıymetli balıkları ile birlikte bir çok fıkırsız hayvanlar da bol gıdalı olan bu sahil göllerine doğru kaymaktadırlar. Fakat gene bu zamanlarda, bugünkü şartlar altında önüne geçilmesi hemen hemen imkânsız olan tabiat hâdiseleri (Göksu nehrinin taşması ile hasıl olan seller veya bilhassa met zamanlarında denizin yüksek dalgalarının gayet dar ve alçak olan kum sedlerini aşması...) göldeki dalyan tesislerine büyük zararlar tevliid etmektedir. Bütün bunlara rağmen normal olarak suların yükseldiği mevsimlerden itibaren tabii bir balık deposu haline getirilen bu göllerde, suların azalmıya başladığı mevsimlerden itibaren de balıklar avlanmıya başlar. Fakat suların daha fazla çekilmesi ile, çok sığ oldukları için küçülen ve bilâhara kuruyan göllerde balık zayıatı oldukça fazla görülmektedir.

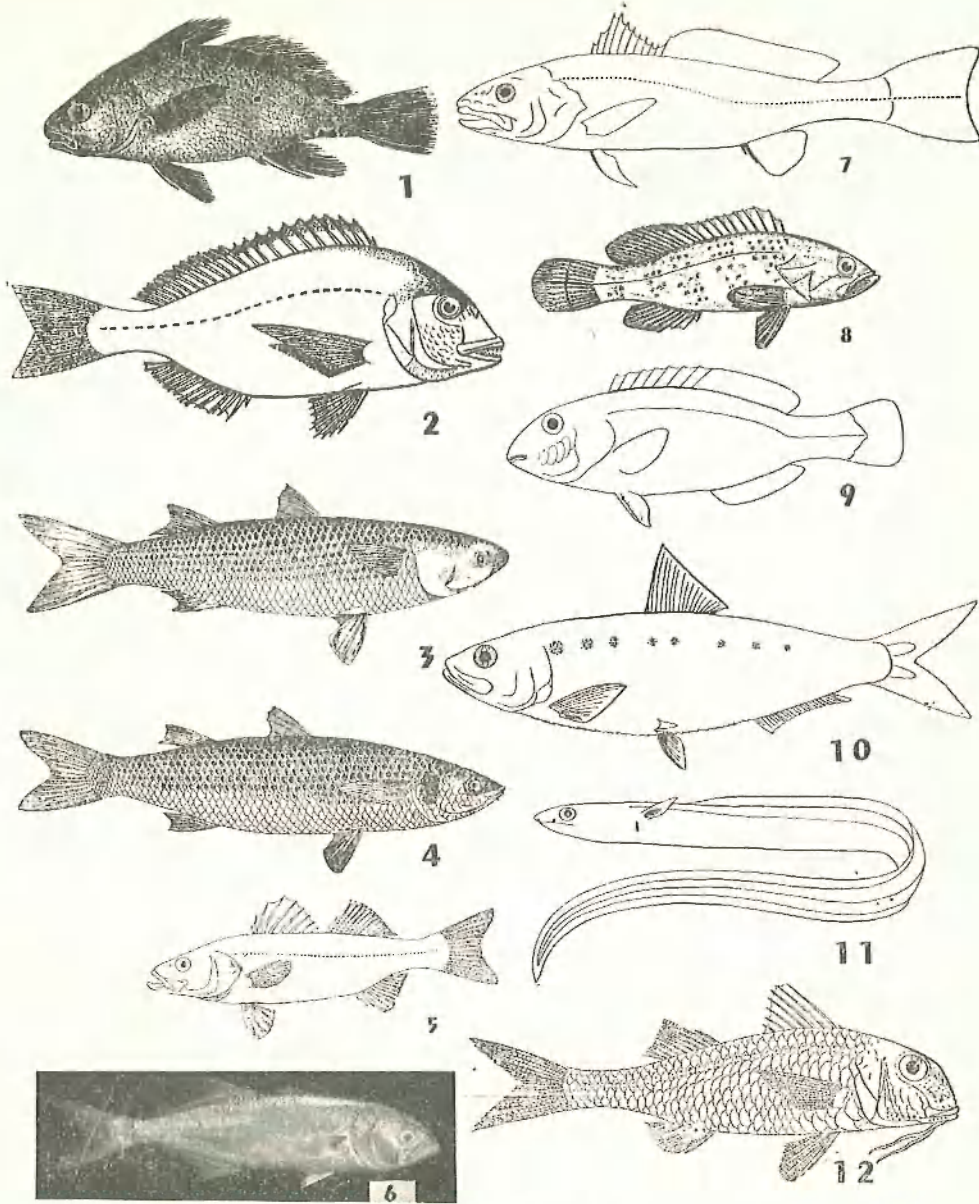
Delta üzerinde en kurak zamanlarda bile su kaybı ile deniz seviyesinden 70-80 sm. kadar aşağıya düşen, fakat hemen hemen hiç kurumıyan, delta kıyılarına paralel olarak uzanan iki göl mevcuttur. Bunlardan biri deltanın batı sahilinde 20 Km². lik bir yer işgal eden Akgöl, diğeri deltanın güney kenarına paralel olarak uzanan ve derinliği 1,80 - 2,20 m. kadar olan Paradeniz gölüdür ki, bunun mesahası 15 Km². kadardır. Bugün, bu iki göl her ne kadar balıkçılık bakımından sun'î kanallarla denizle birleştirilmiş ise de, Akgöl'e birleştirilen Silifke ovasının sulama kanalları ile

sel kanalları yüzünden mezkûr göl balıkçılık bakımından bugün istifade edilemez bir hal almıştır.

Bütün bu göller içinde bugün dahi dalyan olarak işletilmekte olan Paradeniz gölünün, bu sahiller boyunca büyük bir medeniyet kurmuş olan eski Romalılar devrinden beri, gölün tebahhuratla kaybettiği suyun denizle birleştirilen blok taşlardan imal edilmiş bir sifon vasıtasıyla temin edilerek işletildiği eski eser kalıntılarından anlaşılmaktadır. Bugünkü âsar bakiyelerinden dalyan tesislerini de büyük blok taşlarla inşa ettikleri anlaşılan Romalılardan sonra, mezkûr dalyanın Türkiye Cumhuriyeti teessüs edinciye kadar geçen zaman zarfında kimler tarafından, ne şekilde işletildiğine ve ne miktar balık avlandığına dair sarîh hiç bir malûmat yoktur. Cumhuriyetin teessüsünden sonra Maliye Vekâleti tarafından muayyen bir müddet için kiraya verilen bütün Türkiye gölleri gibi burası da bir çok mültezimler değiştirerek her ne kadar işletilmiş ise de, istihsalin artırılması ve balıkçılığın bütün sene için devamlı bir şekilde gelişebilmesi hususunda hiç bir tesisat yapılmamış ve yaptırılmamıştır da. Ancak 1951 senesinden sonra, küçük fakat oldukça kıymetli balıkları toplıyan, bu dalyanın müstakbel değeri göz önünde tutularak elektrik, soğuk hava odası, tuzlama havuzu ve güzel şantiye binalarından maada, şimdiye kadar kamış çubuklarla kurulan dalyan terkedilerek galvanize kafes telleri ile yapılmış, muntazam bir dalyan sistemi inşa edilmiştir.

Yukarıda zikredildiği gibi fazla yağışlı senelerde Göksu nehrinin tahrip edici selleri ile Akdenizin şiddetli kible ve doğu fırtınalarının göl ile denizi birleştiren kanalı kapatmasına mâni olunabildiği takdirde, gölün verimi muhtelif nevi balıklardan 250 ton kadar olabilir. Bu arada Paradeniz gölü ile Göksu nehrinin herhangi bir şekilde birleştirilmesi asla ihmal edilmemelidir. Çünkü, Göksu nehrinin geniş saha ve uzun mesafelerden getirdiği materyel, bilhassa kefal balıklarının mezkûr gölde kütle halinde toplanmasının başlıca âmillerinden olacaktır.

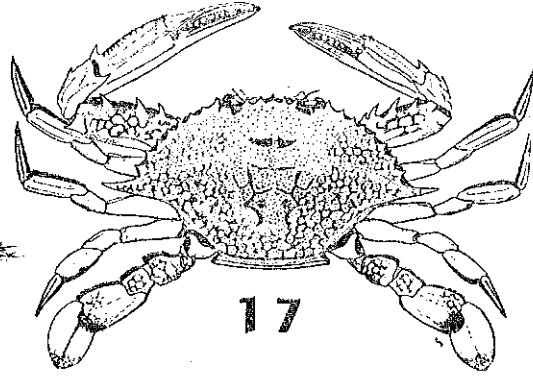
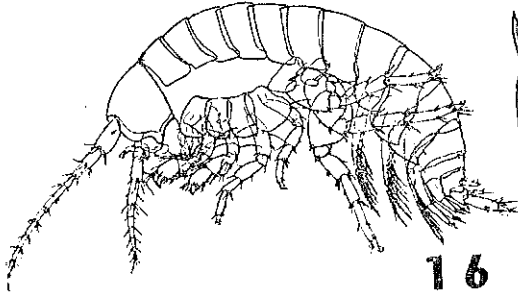
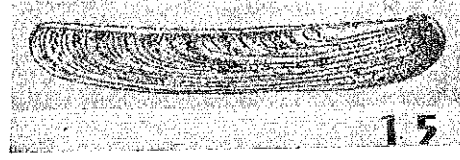
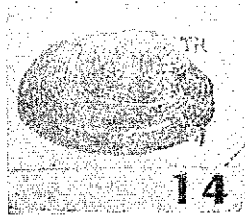
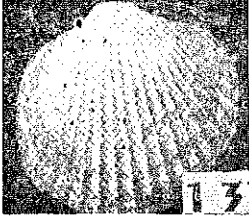
Uzun senelerin tecrübesi göstermiştir ki, gölün denizle olan irtibatı muntazam olarak sağlandığı takdirde, gölde bol miktarda deniz nebat ve yosunları üremektedir. Bu nebatlar bilhassa minakop - *Umbrina cirrhosa*, çipura - *Chrysophrys aurata* ve çeşitli kefal - *Mugil sp.* türlerini cezbedtiği gibi, aralarında bol miktarda karides sulina - *Solen sp.*, deniz seftalisi, *Cardium sp.*, tapes, denizpireleri - *Gammarus sp.* ve *Orchestia sp.* bol bol beslenmektedir. Böyle çeşitli ve bol gıdanın peşine düşerek dalyanda zaman zaman oldukça fazla nisbette avlanan balıklar arasında levrek - *Dicentrarchus labrax*, lüfer - *Temnodon saltator*, sariağz - *Sciaena aquila*, leçe - hanım balığı - çatakkuyruk - pulsuz - çıplak, lahoz - *Epinephelus aeneus*, iskaro - *Scarus cretense*, tirsi - *Alosa fallax nilotica*, mırmır - *Marmurus* - *Echelus myrus* ve az miktarda da elde edilen bar-

Şekil 1 - Minakop - *Umbrina cirrhosa*, Şekil 2 - Çipura - *Chrysophris aurata*,
 Şekil 3 - Kefal - *Mugil cephalus*, Şekil 4 - Kefal - *Mugil chelo*, Şekil 5 - Levrek -
Dicentrarchus labrax, Şekil 6 - Lüfer - *Temnodon saltator*, Şekil 7 - Sarağız - *Sciaena*
aquila, Şekil 8 - Lahoz - *Epinephelus aeneus*, Şekil 9 - Iskaroz - *Scarus cretensis*,
 Şekil 10 - Tırsi, *Alosa fallax nilotica*, Şekil 11 - Mırmır-Marmurus - *Echelus myrus*,
 Şekil 12 - Barbunya - *Mullus barbatus*.

bunya - *Mullus sp.* balıkları yanında bol miktarda da mavi yengeçler
 - *Neptunus pelagicus* bulunmaktadır.

Şekil 13 - Deniz şeftalisi - Cardium Sp., Şekil 14 - Tapes, Şekil 15 - Sulina - Solen Sp., Şekil 16 - Deniz pireleri - Gammarus Sp. ve Orchestia Sp., Şekil 17 - Mavi yengeçler - Neptunus pelagicus.

Oldukça çeşitli şekilde tipik deniz balıklarını istihsal edebilen bu gölün Göksu nehri ile birleştirilmesi, gölün her ne kadar tuz konsantrasyonunu düşürmekte ise de, bu düşüş istihsal edilecek balık çeşitli ve miktarı üzerinde pek fazla tesirler göstermeyip sadece kefal balıklarının istihsal miktarını artırmaya yardım edecektir.

Balık Muhafazasında Acronize B1 Kullanılması

Dr. OSMAN N. KOÇTÜRK

Balık, çabuk bozulabilen bir gıda maddesidir. Bundan dolayı tazeliğini muhafaza ve dayanma müddetini uzatmak için çeşitli çarelere başvurulmuş ve bugüne kadar pratikte kullanılan bir çok usuller bulunmuştur. Soğukla muhafaza bunlar arasında en çok kullanılan usul olup mas-

raflı tesislere ihtiyaç göstermekte ve bilhassa uzun müddet denizde kalan balıkçı teknelerinde hususî tertibatın alınmasını gerektirmektedir. Balık avlama tekniğinde ileri gitmiş memleketlerin balıkçı gemilerinde soğuk, hattâ donmuş muhafaza imkânları mevcuttur. Avlanan balıkların sahil şehirlerinden iç pazarlara nakli için termos veya frigorifik nakil vasıtaları kullanılmaktadır. Buz ve bilhassa kırılmış buz, bütün bu işlerin muvaffakiyetle başarılmasında ucuz, pratik ve tesiri yüksek bir madde olarak pek çok kullanılmaktadır.

Bizim memleketimizde de balıkçılık Kurum tarafından modern mânâda ele alınmış, bir taraftan avlama usullerimiz islâha çalışılırken, sahil ve sahilinden uzak istihlâk merkezlerinde soğuk ve donmuş muhafaza tesisleri kurulurken, bunları yekdiğerine bağlihyacak olan soğuk ve donmuş nakil vasıtaları hizmete sokulmuştur. Artık balık, deniz kenarlarından iç Anadolu şehirlerine sevkedilebilecek ve bu bölge halkı bu değerli protein kaynağından tıpkı sahil halkı gibi faydalanabilecektir. Bunu mümkün ve devamlı bir hale getirebilmek için üzerinde durulması iktiza eden en mühim noktalardan biri de muhakkak ki, muhafaza müddetini uzatmaktır. American Cyanamid Co. tarafından imâl edilerek piyasaya arz edilmiş bulunan ve esas itibariyle Aureomycin antibiyotiğıne bağli olan Acronize BI maddesiyle bu konuda Merkez Lâboratuvarlarınca yapılan deneyler enteresan neticeler vermiş olduğı için okuyucularımıza arz etmeyi faydalı bulduk.

Tecrübi kısım:

Acronize BI sarı renkte bir toz olup, içinde Aureomycin antibiyotiğı ile bunun suda mütecanis bir şekilde erimesini temin maksadiyle karıştırılmış bazı şimik maddeleri ihtiva etmektedir. Bizim tesislerimizde buz imâli için kullanılan takriben 136 Kg. lık tanklara bu tozdan 4.5 gr. konacak olursa suyla karışacak olan bu toz sarı-yeşilimtrak renkte bir buz vermektedir. Bu buz antibiyotikli buz olup balık muhafazasında muvaffakiyetle kullanılabilir.

Bu şekilde hazırlanan buzda aktif madde milyonda 5 nisbetinde bulunmakta ve bu konsantrasyon aktif olabilmesi için kâfi gelmektedir. Bizim denemelerimizde Merkez Lâboratuvarlarından bir ekibin Trabzon ve Samsun soğuk depolarında yukarda belirtilen esaslar dahilinde hazırladıkları buzlar kullanılmıştır. 30/Temmuz/1957 günü Samsun Soğuk Depo Şefliğı tarafından avlatılan kırlangıç ve kalkan balıkları derhal kırılmış, antibiyotikli buzla buzlanmış ve 1/Ağustos/1957 günü adı vasıta ile Ankaraya sevk edilmişlerdir. Nakliyat gece yapılmış ve balıklar 2/Ağustos/1957 günü Merkez Lâboratuvarlarınca teslim alınmıştır. Bu balıkların iç organları çıkarılmamış olup tahta sandıklara bir sıra buz ve bir sıra balık olarak istiflenmiş bulunuyorlardı.

Balıklar Ankaraya vardıktan sonra üzerleri antibiyotikli buzla takviye edilmiş ve derhal +1 ilâ -1 C. derecelik soğuk depoya alınmıştır. Bu balıklar varışlarından itibaren her üç günde bir defa olmak üzere bakteryolojik ve organoleptik muayenelere tâbi tutulmuş, alınan neticeler kaydedilmiştir.

Muhtelif yoklamalardan alınan neticeler şu şekilde kabili hülâsadır:

Tablo I
Acronize BI ile imâl edilmiş buzla soğuk depoda muhafaza edilmiş balıklarda mikrop sayısı ve organoleptik vasıflar.

Muayene günleri (*)	1 gr.'daki mikrop sayısı	Organoleptik muayene
3	Kalkan 3000	Çok iyi
	Kırlangıç 1300	Çok iyi
7	Kalkan 10000	Çok iyi
	Kırlangıç 10500	Çok iyi
10	Kalkan 20000	İyi
	Kırlangıç 65000	İyi
13	Kalkan 34000	İyi
	Kırlangıç 115000	İyi
17	Kalkan 80000	İyi
	Kırlangıç 215000	İyi
21	Kalkan 2400000	İyice
	Kırlangıç 7500000	İyice
24	Kalkan 4500000	İyice
	Kırlangıç 8800000	İyice
28	Kalkan 6200000	İyice
	Kırlangıç 10000000	İyice

Literatürde yapılan araştırmalar sırasında som ve pisi balıklarında 20'nci günden itibaren bayat bir kokunun hâsıl olduğu ve 26'ncı günde ise bozulmanın bütün vasıfları ile teşekkül ettiği belirtilmektedir. Bizim tecrübelerimizde ise kalkan ve kırlangıç balıklarının içleri temizlenmediği halde 26'ncı günden sonra dahi yenebilecek vasıfta oldukları görülmüştür. Bundan anlaşılacağına göre muhtelif balıkların antibiyotikli buzla muhtelif şartlarda dayanma müddetleri başka başkadır. Bu fark (Tablo I)'de verilen izahattan da anlaşılacağı veçhile muhtelif balıkların 1 gr.'mda başlangıçta bulunan mikrop sayısının miktarı ile ilgili olabilir.

Bundan dolayı muhtelif balıkların muhtelif hava şartlarında dayanma müddetlerini tesbit için antibiyotikli buzla daha bir çok denemeler yapma lüzumu vardır. Yabancı memleketlerde mahallî balıklarla yapılan denemelerden alınan neticeler (Tablo II) ve (Tablo III) de gösterilmiştir.

(*) Muayene günleri balıkların avlanma tarihinden itibaren geçen gün üzerinden ifade edilmiştir.

Tablo II
Antibiyotikli buzun Pisi (Halibut) balıklarında tazeliğin
muhafazasına etkisi (*)

Muayene günleri	Chlorotetracycline Konsantrasyonu milyonda	1. gr. daki mikrop $\times 10^6$	Organoleptik Müşahadeler
13	0	23.2	Fena koku
	5	0.12	Koku yok
16	0	84.8	Fena koku
	5	0.14	Koku yok
20	0	568	Kokmuş
	5	3.42	Hafif koku
22	0	886	Kokmuş
	5	54.6	Orta koku
26	0	1000	Kokmuş
	5	132	Kokmuş

Pisi balığı ile alınan neticeler som (Salmon) balıkları ile de tekrar edilmiş ve ana hatları bakımından müşabih sonuçlar alınmıştır. Aşağıdaki tabloda tecrübe neticeleri hülâsa edilmiştir.

Tablo III
Antibiyotikli buzun Som (Salmon) balıklarının tazeliğinin
muhafazasına etkisi (**)

Muayene günleri	Chlorotetracycline Konsantrasyonu milyonda	1. gr. daki mikrop $\times 10^6$	Organoleptik Müşahadeler
13	0	37.2	Hafif Koku
	5	0.58	Koku yok
16	0	92.2	Orta koku
	5	0.63	Koku yok
20	0	466	Tefessüh kok.
	5	3.48	Hafif koku
22	0	636	Tefessüh kok.
	5	30.2	Orta koku
26	0	1000	Tefessüh kok.
	5	89.2	Kuvvetli koku

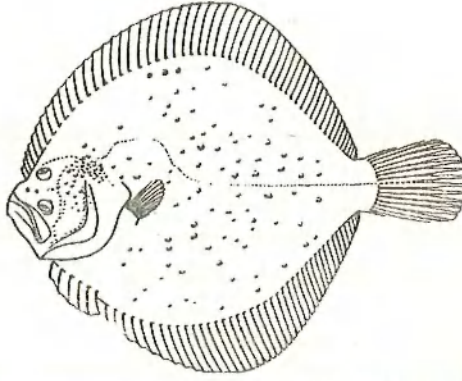
Netice:

Bu çalışma ile memleketimize has ve Samsunda avlanarak Acronize BI'lı buz ile takviye edilmek suretiyle Ankara'ya sevk edilen kalkan ve kırlangıç balıklarının dayanma müddetleri tesbit edilmiştir. Acronize BI preparatının kullanılması ile dayanmanın belirli bir şekilde uzadığı mü-

(*, **) Acronize BI, Block Ice, For use in the commercial manufacture of ice, American Cyanamid Co. Fine Chemicals Division, 30 Rockefeller Plaza, New York.

şahede edilmiştir. Balık neveleri ve başlangıçtaki mikrop sayısı dayanma müddetine tesir ettiğinden balık avlanır avlanmaz bu buzla buzlanmalı ve vakit geçirilerek mikrop sayısının yükselmesine meydan verilmemelidir.

Bizim çalışmalarımız Amerikada Halibut (Pisi) ve Salmon (Som) balıkları ile yapılan çalışmalarla mukayese edilmiştir. Et ve Balık Kurumu Merkez Lâboratuvarları bu konuda değişik balık neveleri ile denemelere devam edecek ve neticeleri neşreder.

VAKIFLAR BANKASI

Ruvin

Sermayesi 50 000 000 lira
HER TÜRLÜ BANKA MUAMELELERİ
DÜNYANIN HER YERİNDE MUHABİRLER

Eski Devirlerin Oseanografi Araştırmaları

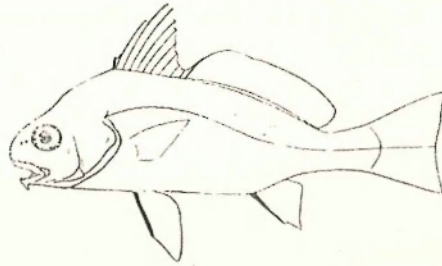
Dr. ALTAN ACARA

Eski devirlerde insanlar denize mistik duygularla bağlanmışlardı. Orta Asya'da kuruyan denizin sebep olduğu göç, meşhur Yunan mitolojisinden malûm olan ilâh POSAİDON'un denizlere hâkimiyeti ve güzellik ilâhı VENÜS'ün deniz köpükleri arasında doğması gibi inançlarla başlıyan alâka, o zamanın insanına, korku ile karışık bir hissin tesiri ile, deniz ile arasındaki bağlantıyı hissettirmişti. Bugünün insanından farklı olarak, o devirlerde insanlar, denizlerle uzak diyarlara gitmek, kıymetli maddeler bulmak arzusu ile, alâkalanıyorlardı. Hattâ, Akdeniz'de o zamanlar Milletli filozofik âlimlerin içinde bulunduğu PHOENİCIANS ismi verilen bir mektep vardı. İşte oseanografik araştırmaların yeri olarak Akdenizi ve başlangıcı olarak da bu mektebe mensup olanların müşahedelerini almak mümkündür. Meselâ, bu devirlerde HEREDOT (M. Ö. 450), med ve cezir'in Kızıldenizde mevcudiyetini tesbit etmiştir. ARİSTO (M. Ö. 350), med ve cezir ile ay yuvarlaklığı arasında, bağlantı olduğunu bildirmiştir. M. Ö. 325'de PYTHEAS Marsilyadan Britanya'ya gitmiş, bu arada oseanografik müşahedeler yapmıştır. Nihayet deniz müşahedelerinin bir ilim halini alması 19'uncu asırda mümkün olmuştur. 1902'de ilk deniz müşahede raporu *International Council for the Study of the Sea* tarafından neşredilmiştir. 1908'den itibaren de oseanografik neşriyatın intişarı başlamıştır. 19'uncu asırda yapılan oseanografik araştırmalar, ekspedisyonlar halinde yapılmıya başlamıştır. Meselâ, LIGHTNING ekspedisyonu (1868), PORCUPINE ekspedisyonu (1869), CHALLENGER ekspedisyonu (1873-1876), DANISH ekspedisyonu (1908-1910) ve METEOR ekspedisyonu (1925-1927) geniş ölçüde yapılmış oseanografik araştırmalardır. Bu geniş ölçüdeki çalışmalardan sonra yavaş yavaş oseanografik mefhumlar da tesbit ve izahları verilmiye başlanmıştır. Meselâ, plânkton ismi 1887'de VİKTOR HENSEN tarafından verilmiş ve ilk kuvantitatif çalışma yapılmıştır. 1911'de FESSENDEN ilk defa sonik usulle derinlik ölçmüştür. Böylece deniz dibi topografik araştırmalarının yapılması hızlandırılmıştır. Sir JOHN MURRAY'ın bu zamanlardaki deniz dibi jeolojisi üzerindeki çalışmaları çok kıymetli esaslar verme bakımından önemli olmuştur. Fizikî oseanografi GERSTNER (1802), STOKES (1847)'nin yaptığı hidrodinamik araştırmalar ile gelişmiştir. Yapılan

çalışmalarda NEWTON (1642-1727) ve LAGRANGE (1736-1813) prensiplerinin kullanılışı ile fizikî oseanografinin bazı riyazî ifadeleri bulunmuştur. DEFANT, STERNECK med ve cezirin hidrodinamik prensipleri üzerinde çalışmalar yapmışlardır. EKMAN akıntılar hakkında prensiplerini bildirmiştir. HELLEN HANSEN akıntıların ve homojen olmıyan sıvıların sirkülasyonu hakkında V. BJERKNES'in prensiplerini inkişaf ettirmiştir. NANSEN, ROSSBY bu mevzuda kıymetli neticeler vermişlerdir. İşte bu araştırıcıların yaptıkları araştırmalar ile denizlerin fiziko kimyasal karakteri hakkında, meselâ, hararet, kesafet, difüzyon, spesifik ısı, iletkenlik, osmotik baskı, ihtiva ettiği inorganik ve organik menşeli, süspansiyon halindeki partiküller gibi mevzular etüd edilmiştir. 1880 de meşhur DİTTMAR deniz suyunun kimyevî konstitüsüyonu üzerinde, kıymetli ve büyük bir kolaylık sağlıyan, bir netice bulmuştur. Bu da, deniz suyundaki klorür miktarı ile tuzluluk arasındaki münasebettir. KNUDSEN bu neticeyi daha inkişaf ettirmiş, hassas ve çabuk bulunan bir tayin şekli vermiştir. Bu şekilde gelişen oseanografik araştırmaların yanında biyolojik çalışmalar da inkişaf etmiye başlamıştır. E. FORBES (1839)'da denizde yaşıyan organizmaların tetkikini yapmış, bunların muhit şartlariyle olan bağlılıkları üzerinde incelemelerde bulunmuştur. Nihayet BRANDT, HJORT, GRAN, JOHNSTONE, LOHMANN, SCHMİDT, STENER, AGASSİZ, FRASER, KOFOİD, RİTTER, HARVEY, ATKİNS, COOPER, MOBERG, RAKESTRAW, TOMPSON, WATTENBERG, BUCH, SVERDRUP, JOHNSON, FLEMİNG, BİGELOW son 20 yıl içinde bugünkü oseanografinin seviyesini temin eden en mühim araştırıcılardır.

İşte burada kısaca anlatılan kademelerden geçerek bugünkü duruma erişen oseanografi, dış görünüşü ile, suyun içindeki bir âlemin ilmidir.

Bugünün insanı, denizle, gene ilk devrin insanı gibi, bir bağlantı bulmuştur. Yalnız bu bağlantı eski devrin insanının düşündüğü bağlantıdan farklı olarak, doğrudan doğruya denizden yapabileceği istifadeler içindir. Bugün, oseanografiden insanların bekleyebilecekleri kıymetli faydalar çok fazladır. Bunların izahını bir başka makalemize bırakıyoruz.

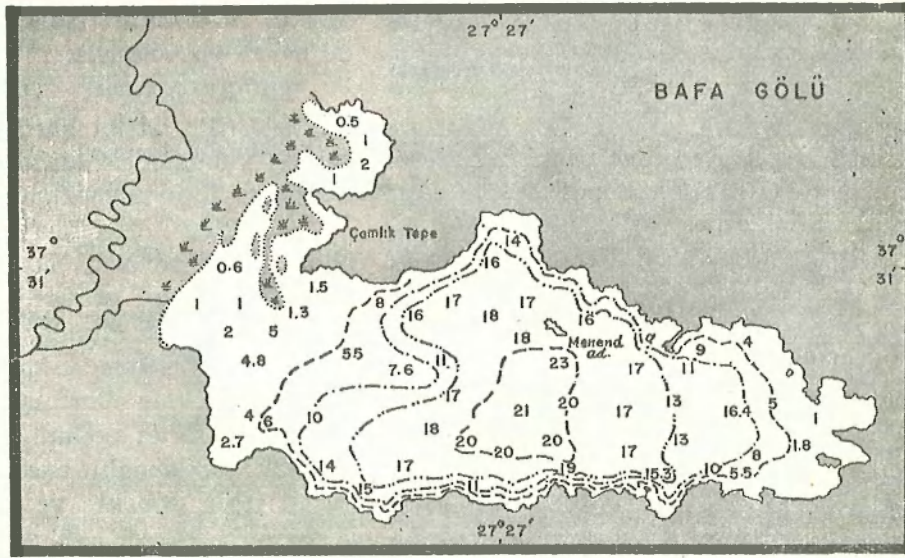

Bafa Gölü

B. TURGUTCAN

Göllerimize ait literatür tetkik edilirken, derinlikler ve yüzölçüleri hakkında bazan birbirinden çok farklı rakamlarla karşılaşılır (..... göre gölünün yüzölçümü 650 Km², göre 180 Km² gibi).

Bafa gölüne, hidrografik çalışmalar yapmağa giderken, karşılaşacağımız imkânsızlık ve güçlükleri düşünürken, hiç olmazsa Bafa gölünün derinliği hakkında, rivayetlerden uzak bir kıymet verebileceğimiz için se-

Kroki 1 - Bafa gölündeki derinlik konturları.

vinç duymkataydık. Sayın NÂZİM ÖZBAŞ'la tanıştıktan ve kendisinin gösterdiği yakınlık ve yardımlardan sonra, çalışmaların bir zevk olduğunu söylemeden ve kendisine teşekkürlerimi bildirmeden geçemiyeceğim.

GÖLÜN COĞRAFÎ DURUMU: Bafa gölü Güney-Batı Anadolu'da, 27° 22' D., 27° 32' D. Tûl, 37° 28' 30" K., 37° 32' K. arz daireleri arasında ve Doğu-Batı istikametinde uzayan bir göldür.

Uzunluğu 15.3 Km., eni vasatî 4.5 kilometredir, sathı (1957 yılında gölün kuzey batısında, kurumuş ve kısmen bataklık olan 4.3 Km.'lik kısım hariç) 65.8 Km. karedir.

GÖLÜN TEŞEKKÜLÜ: Menderes vadisi çok eskiden, Söke mıntaka-sına kadar uzayan bir körfez idi ve Bafa gölü körfezin güneyinde uzayan

Şekil 1 - Çalışmalardan bir görünüş. Depth Recorder cihazının gösterdiği derinlikler kaydediliyor.

bir körfez idi ve Bafa gölü körfezin güneyinde uzayan bir koydu. Tarihî MİLET (Balat) ve HERACİEA (Bafa) şehirleri mühim deniz ticaret merkezleri idi, Menderes nehri zamanla körfezi doldurmuş ve Koy'un ağzında alüvyonlu bir baraj meydana gelmiş ve göl bu suretle teşekkül etmiştir. Gölün seviyesi, baraj sebebiyle eski koy'un seviyesine nazaran 10 metre yükselmiştir (*).

HİDROGRAFIK ÇALIŞMALAR:

Gölün haritası

portatif Depth Recorder ve kısmen de el iskandili kullanılmak suretiyle yapılmıştır (Kroki 1 gölün dip teşekkülâtı hakkında bir fikir vermektedir).

Şekil 2 - NÂZİM ÖZBAŞ 'Biz öyle patronlardan değiliz, işin nasıl yapıldığını da biliriz' diyerek bıçağı alıyor ve hakikaten maharetle yumurtayı çıkartıyor.

Sığıkların batı kısmında olması, teressübatın bu kısımdan geldiğini göstermekte, sahillerde su altında bulunan rıhtım, iskele ve harabeler (bir çökme olmamışsa) PHILIPPSON'un gölün teşekkülü hakkındaki nazariyesini teyid etmekte ve göl seviyesinin yükseldiğini göstermektedir.

Çalışmalar yapıldığı sırada gölün seviyesi iki sene devam eden kuraklıklar neticesi, azamî seviyenin 2.2 metre altında bulunmakta

(*) PHILIPPSON: 1 - Reisen und forschungen in westkleinasien. Pet. Mitt., Erg. H. Gotha, 1910-15.

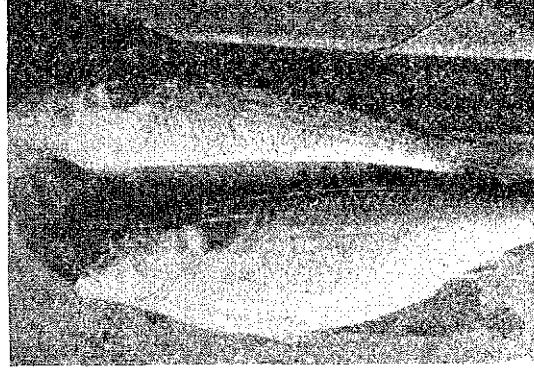
2 - Kleinasien, Handbuch der reg. Geol. V/2 Heidelberg, 1917.

idi. Azamî derinlik 23 metredir (Eski seviyesine yükseldiği takdirde 25.2 m.). Derin kısımlar vasatta ve Menend adası civarındadır. Batı kısmı 0.5 - 2 m. arasında değişen bir derinlikte olup sığdır, sular azaldığı zaman geniş bir bataklık kalmakta ve yer yer adacıklar meydana gelmektedir.

Satıhtan alınan nümunelerin tahlilinde tuzluluk litrede 5.38 gram olarak bulunmuştur. Muhtelif mevki-lerde yapılan rasatlarda (Eylül ayı) satıh suhnetinin 26.1- - 26.3 C derece arasında değiştiği görülmüştür.

Dip haritasının çıkarılması için, balıkçılık bakımından ehemmiyetli bir gölde Türkiye'de ilk defa böyle bir çalışma yapılmaktadır.

Gölde iktisadî bir değer taşıyan kefal, sazan, yayın, levrek ve yılan balığı bulunmakta, kefal yumurtası ve sazan havyarı istihsal edilmektedir. Avcılık göl ile Menderes nehrini birleştiren kanal üzerinde kurulan kaldırma ağı ve kamış dalyanla ve uzatma, fanyah ağ kullanılarak yapılmaktadır.

Şekil 3 - Dalyanda avlanan kefallardan bir çift.

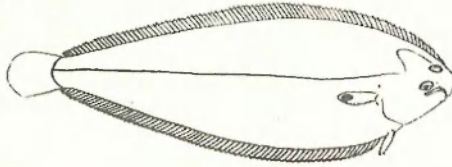

Şekil 4 - Çıkarılan yumurtalar.

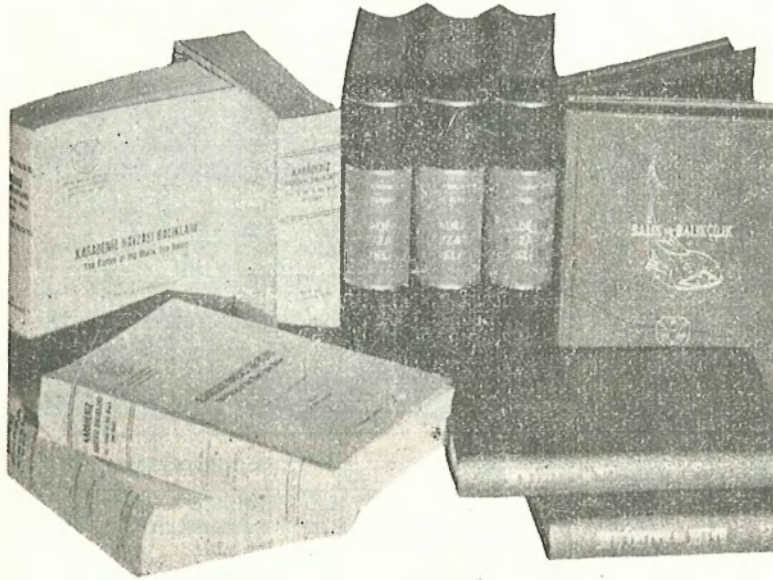
Üç senelik istihsal tablosu

Balığın cinsi	SENELER			Satış piyasası
	1954	1955	1956	
Kefal	25686	11351	10827 Kg.	Dahilde
»	195610	78090	48340 Kg.	Yunanistan
Sazan	34112	18513	25764 Kg.	Dahilde
Yayın	1745	457	461 Kg.	»
Levrek	370	133	348 Kg.	»
Yılan balığı	2590	7510	14800 Kg.	Hollanda
Kefal yumurtası	550	1220	164 Kg.	Dahilde
Sazan havyarı	438	860	1000 Kg.	»

Etrafını çeviren çamlı tepeleriyle kıyılarında sık sık rastlanan harabeleri, su altında gözüken iskele, rıhtım ve harabeleri ile göl çok şirin bir manzara arz etmektedir, hele ağır ateşte kızartılmış ve pek lezzetli olan kefal balıklarından yemek fırsatını bulabilirsiniz, imkânsızlıklar içinde çalışmanın verdiği bütün yorgunlukların biran içinde unutulacağına emin olabilirsiniz.

SAYIN ABONE VE OKUYUCULARIMIZA

«BALIK ve BALIKÇILIK» dergisinin 2, 3, 4 üncü ciltlerinden eksik olanlar, Kurumumuzdan tedarik edebilecekleri gibi, hazırlanmış olduğumuz nefis cilt kapaklarından istifade edebilirler:

İŞIKLAR CİLT-EVİ — Nuruosmaniye caddesi, Nurhan Kat, 1. No. 11. Bez cilt 5, pandazot cilt 7.5 liradır.

«KARADENİZ HAVZASI BALIKLARI»

Prof. Dr. E. SLASTENENKO'nun bu mükemmel eseri Et ve Balık Kurumu tarafından Türkçeye terceme ettirilerek bastırılmış ve satışa arz edilmiştir. 1. hamur kâğıt üzerine 750 sayfa ve 140 balık resmini ihtiva etmektedir.

Karton kapaklısı 35.—, pandazot ciltlisi 40.— liradır.

Çiroz Dalyancılığına Dair

RIDVAN TEZEL

Tarihî yalaya doğru giderken, bugünkü sohbetimizin gerçekten çok enteresan olacağını düşünerek, harabolmuş rıhtım taşları üzerinden sü-ratle ilerliyorum; nihayet muhterem Beyefendi ile karşı karşıyayım. Geçen sohbetimizden beri zihnime çakılıp kalan suali soruyorum. Esasen böyle bir suale muhatap olacağını sezmiş bulunduklarından:

«— Çok çetin bir sual sordunuz, aziz RIDVAN Bey, diyor. '— Neden kurulan dalyanlar balık tutamamışlar, niçin eski kıvamda çiroz kurutulamazmış?' müsaade buyurursamz, evvelâ bu iki suali birbirinden ayırmak lâzım. Çünkü dalyan kurmak başka iş, balık tuzlayıp kurutmak başka iş. İkisi de kendi kaidelerine bağlı ayrı ayrı tekniklerin muhassalasası şeyler.

Dalyan:

Bildiğiniz gibi, sahilin ise elverişli, yani balık uğrağı herhangi mün-tahap bir kısmında, denize kazıklar kakılarak, kazıklara da ağlar gerilerek vücutte getirilen bölmelerdir. Buna balık kapanı demek de hiç yanlış olmaz. Belki anlatışı daha kolay bir vasıf kullanılmış olur.

Dalyancılık, sabit ağlarla yapılan avcılığın umumî vasfıdır. Sonra muhtelif isimler alır. Evvelâ şu iki hüviyete ayrılır:

- 1 — Şıra dalyanı,
- 2 — Bekleme dalyanı.

Şıra dalyanı, otlak balıklarla, geçici balıkların yiyecek bakımından verimli bulup otladıkları meralara kurulan kapandır. Bu, bir veya iki hazneli, yani bir veya iki bölmeli, bir veya iki kapılı olur. Sağ ve sol sahalarında otlayan veya yol alan balıklar, kara ile dalyan arasında gerili ağ duvarını takip ederek, dalyana girerler. Asıl kapan vazifesini gören ve hazne tabir edilen bölmelerden birine girince oradan çıkamazlar artık...

Bu dalyanın da kapısında gözcü direği bulunursa da, geçit mevsimlerinin haricinde gözcü beklemes. Sabah akşam şıra edilir.»

«— Bu şıra etmek, vira etmek gibi teknik bir tabir galiba.»

«— Öyledir, şıra etmek, hazne ağlarını vira edip, kapana düşmüş balıkları almak demektir.

Gözleme veya bekleme dalyanı, bu hacmen daha büyük bir kuru'dur. Geçici ve bilûmum balıklar avlanır. Bunun gözcüye mahsus bir bekleme direği veya çatılmış birkaç direk üzerine oturtulmuş yüksekçe bir çar-dağı vardır. Gece, gündüz bir gözcü, dalyan dahilini nezaret altında bulundurur. Dalyana bolca veya kılıç, orkinoz gibi büyük balık girerse, işa-ret verir. Tayfa istinga ederler. Dalyan kapılarını kaparlar ve çırnıklara

atlıyarak (*) dalyanın bölüm bölüm çökertme (**) yakalarına yapışır; tutulan balıkları alırlar. Bu ameliyeye de yine sıra denir. Bu dalyana, büyük küçük her balık girer. Orkinoz, kılıç, palamut, torik, lüfer, uskumru, kefal vesaire vesaire gibi... Hattâ yunus balığının bile hayretlere seza kur-nazlığına, ihtiyatkârlığına rağmen kapana düştüğü vâkidir. Bu bekleme dalyanları da avlanılacak balığa göre isim alırlar.:

Orkinoz dalyanı, palamut, torik dalyanı, uskumru dalyanı, kefal dalyanı vesaire gibi.

Asıl mesele dalyanın kurulmasındadır. İşin bütün hüneri, inceliği bu hususta toplanır. Kazıklar iyi atılmamış, kazık çapaları, tam yolunda bırakılıp direkler arasındaki tellerin yeri iyi tesbit edilmemiş ise, suların, dalgaların tesiriyle sallanır ve oynarlar. Halbuki, dılaların lüzumlu istikametlerde, ağların da matlûp gerginlik ve intizamda, bulunmaları şarttır; dalyanın biraz sağa, biraz sola inhiraf etmesi ve dalyan gövdesinin nisabından fazla karanlık olması, balıkları ürkütür, av şansını bozabilir. Binaenaleyh, kurucunun, bir mahya kurucusu gibi tam bir ihtisas ve ehliyete malik bulunması lâzım gelir. Dalyan kurucusu, mahallî suları, müessir dalga istikametlerini, balığın düşman zorundan veya takibettiği yeme, yahut sulara ve hicret yoluna uyarak ihtiyar edeceği istikametleri çok iyi tetkik etmiş bulunması iktiza eder. Bundan başka balıklar, daima para voli, yani derin su ile sığ hattı fâsılını takibettiklerinden, kurucunun, dip arazinin de tabiat ve tarzı teşekkülünü çok iyi bilmesi zaruridir.

Fevkalâde ihtisar ile anlattığım bu icapları bir lâhza teemmül buyursanız, kolayca takdir edersiniz ki, iş hariçten görüldüğü kadar basit değildir. Hakikaten etraflı bilgiye, malûmata, rüsuha ihtiyaç vardır. Gel gelelim iş bu kadarla da bitmez. Daha birçok ince hesaplara da arzı iftikar eder. Meselâ kıyıda gelen balıklar kara ile dalyan arasındaki, ağ duvarını takip zorunda kalarak dalyana giriyorlar. Peki, ya dalyanın açığından geçen balıkları nasıl çevirmeli? İşte mühim meselelerden biri de budur.»

Muhterem muhatabım bu anda beni âdeta merakta bırakmaktan haz alır gibi, ağır ağır, sigarasını ikiye böldükten sonra, yirmi beş, otuz tane kadar tahmin ettiğim yasemin ağzlıklardan bir tanesini intihab ettikten sonra, sigarayı yaktılar.

«— Evet, işin ustaları, bu ciheti de gözden kaçırmamış, imkânsızlık hududuna atmamışlardır. Düşüne, taşına, usanmaksızın, çalışa çabalıya, çaresini bulmuşlar, cambaz tabir ettikleri munzam ağ kanatlarını açık geçide germişler, orta veya satha yakın sularda, seyreden balıkları çevirmeğe, dalyan ağzına sevketmeğe muvaffak olmuşlar.

(*) Dalyan kayıklarına verilen isim.

(**) Haznenin dip ağları.

Tarihi İstanbuldan: Bir dalyan (Gravür: Ord. Prof. Dr. S.A. ÜNVER koleksiyonundan alınmıştır).

Şimdi gelelim sizin sorunuzun cevabına. Yani Rumlar gittikten sonra, Darıcada dalyancılık edenler niçin muvaffak olamamışlar, sualine: samimiyetle ve açıkça itiraf etmek isterim ki, şu sebeple veya şu noksan yüzünden tutunamamışlardır, diyemiyceğim. Çünkü buraya kadar verdiğim malûmat, tam bir bilginin ifadesi değildir. Derme çatma yani devşirme bir malûmatın muhassalasıdır. Kaldı ki, sorunuza her bakımdan müsbet doğrulukta cevap verebilmek esasen mükemmel bir ihtisasa ihtikar ettikten başka, mevzuu yerinde incelemeğe de arzı ihtiyaç eder. Ben ne Rumların kurdukları dalyanların hututu asliyelerini, ne muahharan kurulanların zaviye ve hüdufları hakkında hiç bir malûmata sahip değilim. Bu noksan malûmata yaslanarak, müsbet bir sebep göstermek cüretinde bulunursam, affedilmez bir hata işlemiş olurum. Yalnız birkaç hatıradan istifade edip şahsî mütalâamı beyan edebilirim, o kadar... O hatıralar da şunlardır:

Bundan 25-30 sene evvel bir gün, balık peşinde yolum Eskihisara (*) uğramıştım. Sahilde yeni yapılmış betonarme bir dalyan odası gözüme ilişti. Sordum:

— Mebus HAMDÎ Beyin', dediler.

— Kendi burada mı?

— Hayır, kendi yok, arkadaşı NAİM Bey burada'.

Bu ismi işitince sevinmiştim. NAİM Bey, İkinci Sultan HAMİD'in, bildiğimiz tarzı müessiftteki hatimeî saltanatından mütcessiren Saraydan ayrılmış, Salacakta uzlete çekilmiş, bir bendegân idi. Akıntı levrekçiliğinde, su üstü lüfer avcılığında şöhreti şayiisi vardı. Ben de bu işlere çok meraklı idim. Bir ahababı vasıtasıyla tanışmıştık. İlk mülâkatımızda üzerimde bıraktığı tesir fevkalâde olmuştu. Sözü, sohbeti, hal ve tavır, olanca mânasiyle, ona mükemmel ve muhterem bir efendi hüviyeti temin ediyordu. Bu tesadüf, felekten bir iltifat sayarak, hemen dalyan odasına koştum. NAİM Beyi ağ yığınları içinde, kalabalık bir tayfa arasında buldum. Bir elinde ağ yakası, bir elde ağ iğnesi, alını, şakakları ince bir ter çisintisinden nemlenmiş olarak çalışıyordu. Beni görünce, melûf bulunduğu hüsnü tavır ve nezaketle karşıladı. Bir köşeye çekildik. Müsadifeden hâsıl derin bir memnuniyetle kahvelerimizi yudumlamaya başladık.

— Burada çözülmesi çok güç bir muamma ile uğraşıyoruz, diye Eskihisarda bulunuşunun sebebini anlatmaya başladı, vaktiyle Rumlar, milyonlarca giroz tutarlar, kuruturlarmış burada... Bizimkiler tutamamışlar. Muhakkak bir taksir var. Fakat nerede? İşte bunu bir türlü bulup çıkaramadık. Bu sene HAMDÎ Bey rica etti. Benim meşgul olmamı istedi. Hatırını kıramadım. Yanıma bir iki ahababı reis alarak geldim. Gel-

(*) Gebze ile Tavşancıl arası.

dim amma, doğrusunu isterseniz, iyi bir muvaffakiyet temin edebileceğimizden pek ümitvar değilim. Gün geçtikçe anlıyorum ki, nazari bilgi kâfi değildir. Mahalli bilgi ve görgüye de ihtiyaç vardır. Sahile nazaran biraz kıyı veya biraz açık düştü mü dalyana, balık girmiyor. Bilmez misiniz, levrek de öyle değil midir? Tam yerinde demirler ve oltanızı muayyen istikamette yürütmez iseniz, balık tutabilir misiniz? Mümkün mü? Nasibinize verimsiz bir intizardan başka bir şey düşmez. Dalyan da böyle... İlk kazıktan son kazığa kadar bilerek çakılmazsa, adama et vermiyor vessehaa...'

İkinci hatıra:

Sularımızda balık ve balıkçılık hakkında malûmat devşirirken, YAHYA Reis namında bir dalyancı ile tanışmıştım. Tatardı. İşinin tam ehli bir adamdı. Bana dalyan hakkında malûmat verirken, şu çok mânalı sözü tekrar eder dururdu:

'— Dalyan bir dikenli balıktır, tutmasını bilmezsen, çarpar öldürür haa...»

Nitekim tanıdığım birkaç küçük sermaye sahibine çarptı ve perişan etti. Şu iki hatıranın zübdesini hükme medar ittihaz edersek, tereddütsüzce karar verebiliriz ki, en bariz sebep, b i l g i s i z l i k'tir. Maamafih şunu da unutmamak lâzım: Bir dalyanın balık tutmaması, mutlâka kuruluş hatasına hamledilemez. Bu işte balığın da büyük rolü vardır. Meselâ o sene balık yoktur. Yahut canavar çoktur. Yahut gayri tabii basan sıcak veya makûs rüzgârlar, fırtınalar yüzünden yolunu değiştirmiştir. Bu sebepler yüzünden de bir dalyan balık tutamaz. Nitekim, Boğaz ağzında yapılmakta olan fena avcılık yüzünden, seneler var, Boğaziçinin en verimli dalyan ve voli mahalleri uskumru tutamıyorlar. Zavallı fakir, fıkaranın bu yegâne bereketli yemeğini, ihtikârı yadırgamıyan pervasızlar bile bol bulama yiyemiyorlar.

Çiroz bahsine gelince, bu mevzuu başka güne bıraksak ve bugünkü boş boğazlığa şu hissecikle son versek olmaz mı dersiniz?

Bermurad olamamış her teşebbüs, sarahaten gösterir ki, muvaffakiyetin tek sırrı bilgi denilen kıymete bağlıdır. Bir kundura yamacısından en yüksek devlet adamına, en yüksek devlet adamından en mütevazı ev kadınına kadar meslekî bilgiden müstağni geçinenler, akibette makur olur. Başkalarını da mutazarrır ederler. Hüsrânlarına ağlasınlar."

Muhterem muhatabım burada susmuştu. Bugün konuştuklarımız beni acı acı düşündürdü: Deniz veya kara avcısı olsun, ekseriyetinin bilgisine çok güvendiğini ve hattâ hayran olduğunu sezmek kabil midir? Halbuki bir çokları bu hususta yani bilgi bakımından ne kadar zavallıdır? Geçenlerde, birkaç yüz kadar uskumru avlamış olduğum bir çaparımi, el maharetim diyerek, bir amatör balıkçı arkadaşına hediye ettiğim sırada, «— Böyle bir çaparinin balık tutmasına imkân yoktur», demesini de bilmem ki bu arkadaşımın bilgisine mi hamletmeli?.

Denizcilik Bankası

1957

Yılı İkramiye Plânında

Büyükada Nizam'da Konforlu Apartman

Katları, Muhtelif Para ikramiyeleri

İç ve Dış Seyahatler

Yalova Kaplıcalarında İstirahatler

**Büyükada'nın En Güzel
Apartman katı, Açtıracığı-
nız 150 Liralık Bir Hesapla
Sizin Olabilir**

Her 50 Lira İçin Bir Kura Numarası

TÜRK TİCARET BANKASI A. Ş.

Kuruluş Tarihi: 1914

KANUNİ MERKEZİ: ANKARA İŞ MERKEZİ: İSTANBUL

SERMAYESİ : T.L. 11.000.000.—

İHTİYATLAR: T.L. 5.500.000.—

ŞUBELER

ADANA
ADAPAZARI
AFYONKARAHİSAR
ANKARA
ANTALYA
AYDIN
BARTIN
BEYOĞLU
BOLU
BURSA
CEYHAN
DENİZLİ
ÇARŞIKAPI
DÜZCE
ERZURUM
ESKİŞEHİR
FATİH
GEREDE
GALATASARAY
GAZİANTEP
HASİRCILAR
İSTANBUL
İZMİR
İZMİT
KADIKÖY
KONYA
KÜÇÜKPAZAR
LÂLELİ
MERSİN
NAZİLLİ
OSMANBEY
SİVRİHİSAR
SÖKE
TARSUS
TRABZON
ZONGULDAK

AJANSLAR

SAMANPAZARI (Ankara)
YENİŞEHİR »
ÇERKEÇ »
ALTUNBAKKAL (İstanbul)
BEBEK »
BEŞİKTAŞ »
BEYKOZ »
CİHANGİR »
FENER »
FINDIKLI »
HALICIOĞLU »
KASIMPASA »
LEVENT »
PAŞABAHÇE »
PENDİK »
ÜSKÜDAR »
ŞİŞLİANE »
YÜKSEKALDIRIM »
SARRAFLARIÇI (İzmir)
EŞREFPASA »
ALSANCAK »
TEPECİK »
BASMAHANE »
ÇARŞI (Bursa)
KURUKÖPRÜ (Adana)
KOZLU (Zonguldak)
SELİMİYE (Konya)
YENİCAMİ (Adapazarı)
KÖPRÜBAŞI (Eskişehir)
GERMENCİK (Aydın)
SÜMER (Nazilli)

* Ecnebi memleketlerde muhabirleri vardır.

** Tesarruf mevduatı sahiplerine zengin para ikramiyeleri ve Apartman daireleri.

*** İkramiyeli Grup Mevduatı her yüz kişide yirmibeş kişiye mutlak isabet

BALIK ve BALIKÇILIK (FISH AND FISHERY)

A monthly publication of the Meat and Fish Office

Vol. V No. 11	NOVEMBER 1957	Kat 5, Yeni Valde Han Sirkeci, İstanbul Rıdvan Tezel, Editor
---------------	---------------	--

C O N T E N T S

	Page
About A Species of Fish Caught For the First Time In the Bay of Edremit M. İLHAM ARTÜZ	1
Biologist Mr. ARTÜZ gives biological data about <i>Lepidopus caudatus</i> .	
About the Fish Trap at Paradeniz Dr. ÜLKER NALBANDOĞLU	8
Biologist Mrs. NALBANTOĞLU surveys the fauna of the lake located near Göksu river, at Silifke (Southern Anatolia, near the Mediterranean) and discusses the zoogeographic conditions which alter the fish landings at different seasons of the year.	
Fish Preservation With the Use of Acronize BI Dr. OSMAN KOÇTÜRK	12
Here the author discusses the latest developments in fish preserving through the use of antibiotics and describes similar researches carried on at the Central Laboratories of the M.F.O. at Ankara.	
A Short Note On the Oceanographic Researches . . . Dr. ALTAN ACARA	17
Here the author makes a brief outline of the history of oceanographic researches.	
Investigations at Lake Bafa BÜLENT TURGUTCAN	19
Oceanographer Mr. TURGUTCAN explains the research made at Lake Bafa (15 miles distant from Söke, South-Western Anatolia) and his estimations about the future of the lake.	
On the Peculiarities of Fish-Trap Construction RIDVAN TEZEL	23
An old amateur fisherman's memoirs about the peculiarities of fish-traps used for mackerel and other species of fish.	

NEWS IN BRIEF

Mr. CIHAD RENDA, Assistant Director-General of the M.F.O. has left for Rome to represent the M.F.O. at a meeting of the F.A.O. of the United Nations.

*
* *

The new reefer vessel bought by the M.F.O. in Norway and renamed "Kar" has arrived in Istanbul. This new and beautiful ship equipped with all the modern navigational instruments and compressors has a dead-weight tonnage of 900 tons and has six holds. It is expected that the "Kar" will make its first maiden voyage under the turkish flag, late in November, with frozen and fresh bonitoes to Mediterranean ports. With the addition of this ship to the existing fleet of vessels of the M.F.O. the overall refrigerated tonnage of these vessels will have reached 1000 tons.

*
* *

EXPORT OF GRAPES

The M.F.O. which has been entrusted by the Government with the export of fresh grapes to European countries has started with the shipments of grapes in the last month. Two ships, the "Rhodos" and the "Lemnos" took about 400 tons of grapes with destination London. 65 railway trucks have been shipped to Germany and Austria making the total export for October, about 1000 tons. Grapes will again be shipped in the month of November, by boat and by railway trucks. We are informed that the demand for turkish grapes in Europe is constantly increasing.

*
* *

THE BONITOES ARE HERE AGAIN

Bonitoes which have been expected by turkish fishermen have made their entrance into the Bosphorus coming from the Black Sea. They seem to be well nurrished and a pair of them weighs eight kilos this year. As the daily landings of bonitoes increases the exports have also increased. More than thirty trucks are being shipped daily to European countries and the entire fleet of the M. F. O. is carrying, fresh and frozen bonitoes to Italy, Greece, Yugoslavia, Roumania and Bulgaria.

The cold-storage plant of the M.F.O. at Beşiktaş has started freezing bonitoes for later shipments.

*
* *

The M.F.O. is building new meat-packing plants and cold storage houses all over Turkey. The M.F.O. is building 3 meat-packing plants in Samsun, Elâzığ, Urfa and Kayseri and cold storage plants at Diyarbakır, Eskişehir, Mersin, Gaziantep, Sivas, Kastamonu, Bolu, İnebolu, Erzincan and Kırşehir.

A STRAY - FISH IN THE AEGEAN SEA

As published in Volume V. No. 3 issue of Fish and Fishery, a new species of fish from turkish waters was discovered in 1955 in the Bay of Iskenderun. The name of this fish was *Trichiurus lepturus*. Again in a trip to the Aegean Sea in late September 1957, a new species of fish from turkish waters of which a picture is given above was discovered and this fish belongs to the *Trichiuridae* family. This is the second fish which has been added to the fauna in turkish waters, it was caught during experimental trawling in the Bay of Edremit.

İ S T A N B U L M A T B A A S I
Nuruosmaniye caddesi No. 90 - İstanbul

Fiatı: 50 Krs.